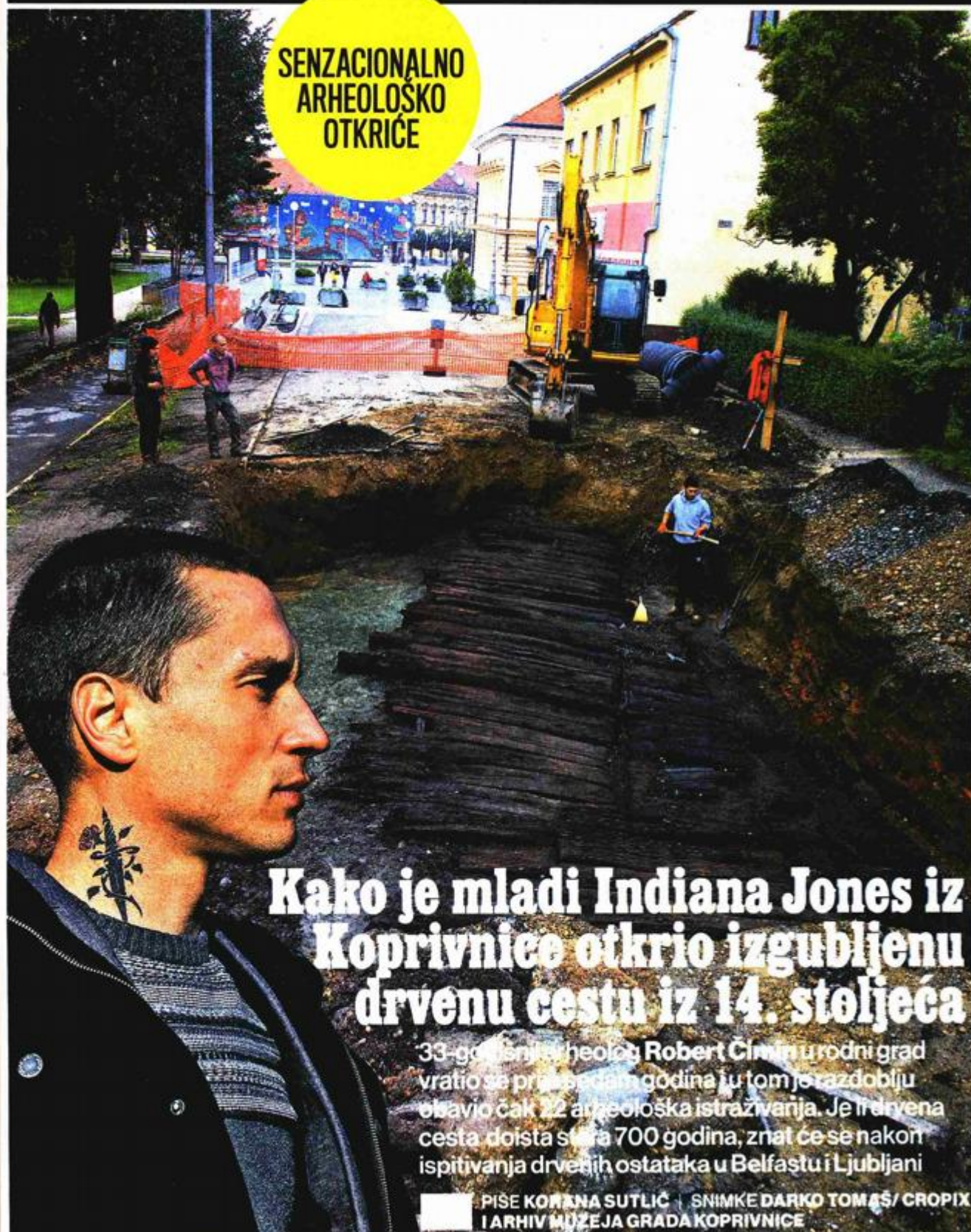

KULTURA

SENZACIONALNO
ARHEOLOŠKO
OTKRİĆE

Kako je mladi Indiana Jones iz Koprivnice otkrio izgubljenu drvenu cestu iz 14. stoljeća

33-godišnji arheolog Robert Čičin u rodni grad
vratio se prije sedam godina i u tom je razdoblju
obavio čak 22 arheološka istraživanja. Je li drvena
cesta doista stara 700 godina, znat će se nakon
ispitivanja drvenih ostataka u Belfastu i Ljubljani

PISE KORUNA SUTLIĆ | SNIMKE DARKO TOMAŠ / CROPIX
I ARHIV MUZEJA GRADA KOPRIVNICE

Kako je izgledala cesta u 14. stoljeću u Podravini, moglo se donedavno vidjeti u Koprivnici. Goleme hrastove grede, svaka od 40 centimetara širine, prije mjesec dana izvirile su iz podzemlja. Nalikovale su kosturu kakvog jedrenjaka koji se ukazao pri obnovi središnje gradske ulice - Ulice Đure Estera. Riječ je o jedinstvenom nalazu u Hrvatskoj koji je rijetkost i u europskim razmjerima.

Prva pretpostavka arheologa bila je da drvena cesta datira još iz 1356. godine.

"Pri nadzoru radova 5. listopada ove godine uočili smo konstrukciju od drvenih greda. Vjerujemo da je riječ o cesti sagrađenoj u razdoblju kada je počelo urbano formiranje Koprivnice", kaže nam Robert Čimin, arheolog i viši kustos iz Muzeja grada Koprivnice.

DVA TRAKA Arheolozi su iz otkrivene drvene konstrukcije, odnosno iz tesane gredice horizontalno postavljenih elemenata, definirali izgled ceste. Imala je dva kolna traka; svaki trak bio je širok oko dva metra, a tesani trupci bili su gotovo pravilno posloženi. Način gradnje bilo je nizanje dvostrukih redova položenih hrastovih trupaca sa središnjom uzdužnom veznom gredom.

Oko Ulice Đure Estera s vremenom je nastala mreža ulica unutar srednjovjekovnoga grada.

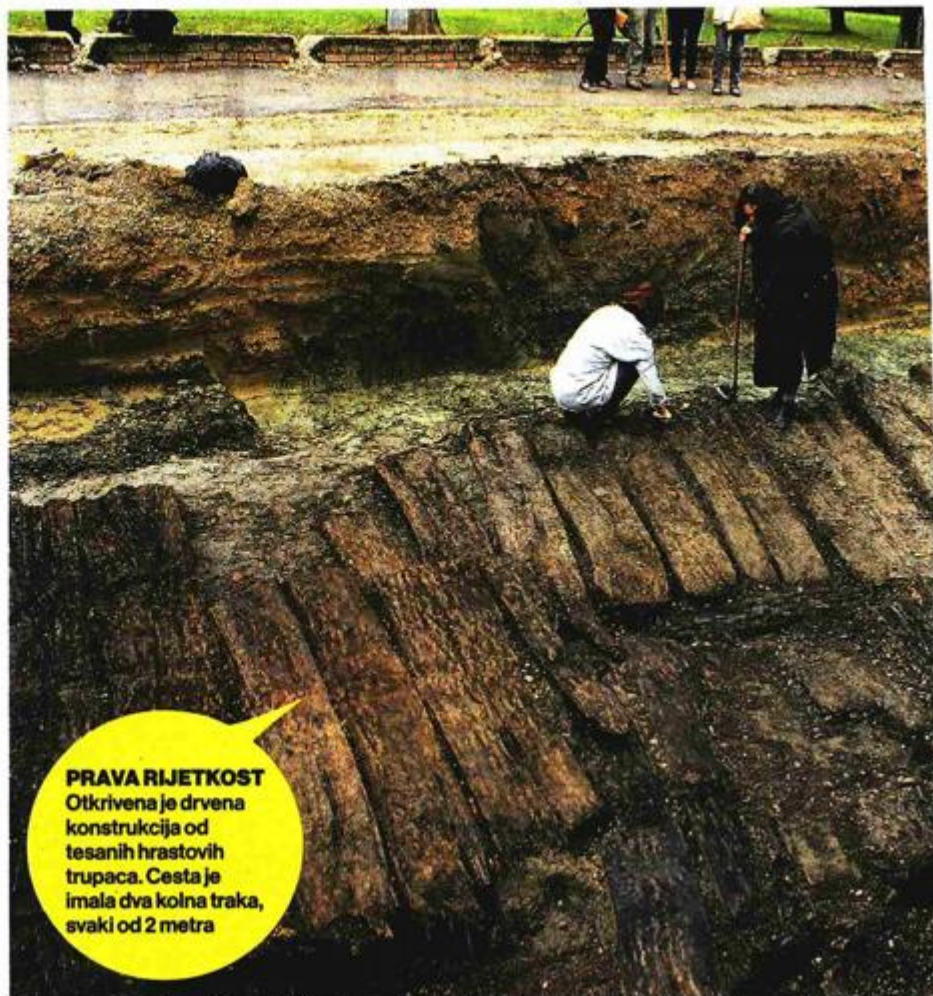
"Pretpostavljali smo da je nekoć postojala stara cesta na istom mjestu, ali nismo do sada ništa znali o njezinu izgledu. Mogla je recimo biti tek širi zemljani put", dodaje Robert Čimin.

Cesta je vjerojatno bila duga oko 200 metara i sezala je od prostora današnje tržnice pa sve do zgrade muzeja grada ili malo dalje do crkve Sv. Antuna Padovanskog, dakle nalazila se unutar gradskih bedema.

"Drvo je organski materijal i teško ga je sačuvati. Uglavnom danas vidimo rekonstrukcije slične građe, a ne i originale. U Poljskoj, Mađarskoj i Velikomoravskoj državi u sličnom su razdoblju postojale takve ceste u velikim kraljevskim gradovima. No, rijetko su zbog osjetljivosti građe takve ceste prezentirane", objašnjava arheolog Čimin.

U suradnji s Gradom istražili su jedan segment ceste, otvorili su područje dimenzija 15 puta 7 metara.

"Napravili smo kompromis jer zapravo istražiti cestu od 150 metara ili 15 metara manje - više je isto. Osnovni nam je cilj bio prepoznati njezin izgled i način gradnje", kaže arheolog Čimin.

PRAVA RIJETKOST
 Otkrivena je drvena konstrukcija od tesanih hrastovih trupaca. Cesta je imala dva kolna traka, svaki od 2 metra

Drvena cesta je prije nekoliko dana ponovno zatrpana. Nakon završetka istraživanja pokrivena je šljunkom koji će je i dalje čuvati pa su nastavljeni radovi na uređenju ulice.

Točna godina datiranja drvene ceste zapravo se ne zna. Pretpostavka je da potječe iz 14. stoljeća i vremena dolaska kralja Ludovika Anžuvina. Naime, jedini relevantni događaj s kojim se gradnja ceste eventualno može povezati jest proglašenje Koprivnice slobodnim i kraljevskim gradom Ugarskog kraljevstva 1356. godine.

Ipak, to zapažanje arheologa Muzeja grada Koprivnice tek treba potvrditi ili opovrgnuti.

"Uzorak materijala poslali smo na Kraljičino sveučilište u Belfastu, gdje će se provesti radiokarbonska analiza. Međutim, ne očekujemo podatke tako brzo. Dio uzoraka poslali smo i u Šumarski institut u Ljubljani koji će ga pokušati datirati metodom dendrokronologije. Nakon usporedbe uzoraka godova pokušat će približno odrediti kad je pojedino stablo bilo srušeno. Ta metoda može

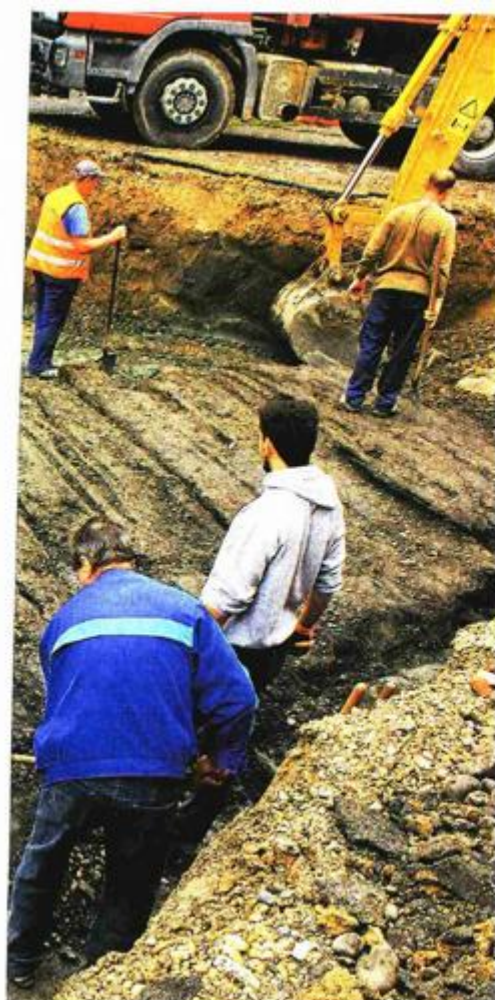
dati precizne rezultate ako drvo potječe iz 16. ili 17. stoljeća jer je za ta razdoblja uspostavljen referentni niz. S obzirom da je vjerojatno starije, bit će teži posao za stručnjake jer se nema s čime usporediti", objašnjava Robert Čimin.

Zanimljivo je i da se slovenski Šumarski institut sam javio arheolozima u Koprivnici čim je čuo za tako staru očuvanu drvenu građu.

VAŽNE NAUŠNICE Arheološka istraživanja u Koprivnici za Roberta Čimina i tim stručnjaka iz Muzeja počela su još prije nekoliko godina drugim otkrićima. Proveli su istraživanja oko današnje crkve Sv. Nikole i unutar nje. I za to su imali dobru priliku - obnovu poda crkve. Otkrili su dimenzije prijašnje crkve na tom mjestu, crkve Blažene Djevice Marije, koja je prvo bila franjevačka, potom protestantska, a u 17. stoljeću je srušena i na njezinim temeljima podignuta nova.

"Očekivano smo pronašli ostatke srednjovjekovne crkve Blažene Djevice Marije i njezine kontrafore. Pokazalo se da je imala četiri masivna kontrafora u paru s križnim kontraforom na pročelju i time smo uspjeli dokučiti njezine dimenzije. Bila je velika oko 26×19 metara" opisuje arheolog Čimin. No, ispod tih slojeva skrivala se još jedna

Drvo je organski materijal i teško ga je sačuvati. Zato je ovo u europskim razmjerima vrijedan arheološki nalaz. Cesta je vjerojatno bila duga 200 metara

SV. NIKOLA
 Ispod crkve
 pronađeni su
 ostaci prilično
 velike romanič-
 ke crkve iz 12.
 stoljeća

GORBONOK
 Kaštel u
 Kloštru
 Podravskom
 koji se istražuje
 posljednje dvije
 godine datira iz
 16. stoljeća i bio
 je u vlasništvu
 Franje Tahija

crkva. Romanička srednjovjekovna crkva iz 12. stoljeća, čiji su dijelovi apside, ramena i bočnog zida lađe izvirili tijekom istraživanja unutrašnjosti crkve Sv. Nikole. Pretpostavka je da je ona većih dimenzija 23x12 metara i bila je velika crkva za ono vrijeme.

Unutar istraživanja u crkvi arheolozi su analizirali i otkrivene grobove koji datiraju iz razdoblja od 12. do 18. stoljeća. Podravsko područje s Dravom i Bilogorom, taj uzak pojas ravnice, bio je i u ranije doba privlačan za naseljavanje. Koprivnica je bila križište antičkih i srednjovjekovnih putova. To područje Hrvatske ima i mnogo dina.

“Iskapanja u crkvi Sv. Nikole pokazala su da je ona zapravo sagrađena na dini. Pijesak je u 12. stoljeću bio zanimljiv bjelobrdskoj kulturi, oni su u pijesku pokapali svoje pokojnike. Riječ je o vrsti tla koja kvalitetnije od zemlje čuva posmrtnu ostatke”, objašnjava naš sugovornik.

Prva crkva na tom prostoru bila je upravo ta romanička crkva Sv. Nikole.

“To nedvojbeno znamo po ovom tu komadiću”, kaže Robert Čimin i pokazuje plastičnu vrećicu. U njoj je naušnica pronađena u grobu, iz 12. stoljeća, malena i brončana.

“Pogledajte sad ovu iz 13. stoljeća? Koliko je veća? Jednostavno su, vidite, stolje-

će kasnije nosili drukčije naušnice, valjda zbog mode. No, ta nam je mala naušnica pomaknula povijest grada ili naseljavanja područja današnjeg grada za 100-tinjak godina”, ističe arheolog.

U jednom su grobu pronašli više primjeka starog novca s likom kune, kovanih u Zagrebu za vrijeme hercega Bele V, sina Bele IV., tijekom druge polovine 13. stoljeća. Prvi kovani novac zvan denar počeo se kovati nakon 11. stoljeća uspostavom Hrvatsko-Ugarskog kraljevstva.

Intenzivna istraživanja pretežno srednjovjekovnog razdoblja počela su u Muzeju prije sedam godina, upravo dolaskom mladog arheologa Roberta Čimina. Prijašnji su se muzejski arheolozi uglavnom bavili starijim prapovijesnim razdobljima. Arheolog Čimin se u svom rodnom kraju zaposlio nakon što je radio u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu, dijelom još za vrijeme studija.

“Moje prvo arheološko istraživanje u Muzeju grada Koprivnice bilo je upra-

vo u Virju, mjestu 20 kilometra istočno od Koprivnice, gdje sam proveo čitavo svoje djetinjstvo i gdje i danas živim”, kaže on.

GROBOVI U VIRJU Nije radio ni pet-šest mjeseci u Muzeju kada je samostalno pokrenuo prva istraživanja, i to iskopavanja ukupnog proračuna od samo 5000 kuna (koja znaju stajati i više od milijun kuna).

“Entuzijazam je nadvladao financijske probleme, našli smo drukčije modele financiranja i tijekom četiri godine, od 2009. godine do 2012. godine, sasvim smo istražili kasnosrednjovjekovnu crkvu Sv. Martina u Virju te groblje od 150 grobova. Sve je rezultiralo izložbom 2013. godine”, govori Čimin.

Uspostavilo se da je Virje u kasnom srednjem vijeku možda bilo i na većem stupnju centraliteta negoli Koprivnica, odnosno tijekom 13. stoljeća i početkom 14., pa je moglo biti i ekonomski snažnije. “Ban Mikac Mihajlović, ban Slavonije, imao je svoje sjedište u Virju u razdoblju od 1325. do 1343. godine, govorimo dakle o razdoblju kada se Sla-

Na vratu ima istetoviran galski bodež i ružu. Bodež simbolizira njegovo zanimanje arheologa, a ruža je dodana, objašnjava, kao romantični začim

vonija protezala sve do Sutle", objašnjava arheolog.

Mladi je stručnjak u sedam godina proveo čak 22 različita arheološka istraživanja. Pritom je uglavnom prosjek u sličnim muzejskim institucijama i ustanovama jedno do dva iskopavanja godišnje.

"Rad u Hrvatskom restauratorskom zavodu, Službi za arheološku baštinu, jako mi je pomogao jer sam u tri godine vidio sve dijelove Hrvatske, razne stručne i birokratske situacije", govori on.

Koje administrativne situacije najčešće mogu usporiti arheološke radove ako se otkrije neki zanimljiv lokalitet, pitamo ga.

"Recimo, je li nešto u godišnjem financijskom planu ili ne. No, ne može se planirati godinu dana unaprijed da će se neki lokalitet ugroziti! A ako nešto nije u financijskom planu neke ustanove, jednostavno istraživanja ne mogu ni financirati. U svojoj peripetiji zajednica naravno očekuje da ne dopustite uništavanje lokaliteta. Sve bi trebalo biti mnogo fleksibilnije...", odgovara arheolog.

JAVNI RADOVI Ipak, postoji li način da se radovi nekako financiraju i kako?

"Uglavnom da, ali samo zahvaljujući snalažljivosti i potpore jedinica lokalne samouprave i prijatelja kulture. Pronađe se na kraju neko rješenje, ali to ne umanjuje činjenicu da postoje veliki problemi", kaže Robert Čimin.

Dio radova u Virju, recimo, potpomogla je Općina Virje kroz stavku javnih radova, logističku pomoć na neke druge načine (geodetski radovi, radni stroj), a ostalo je išlo kroz sponzorstva, ali ne

novčana, nego uglavnom kao ustupanja opreme. I završno, vješta pregovaranja s vanjskim suradnicima, svakako su, dodaje Čimin, nužna u ukupnim istražnim radovima.

Posebno se potrudio promijeniti jednu gotovo ukorijenjenu praksu, a to je da arheološka iskopavanja na mjestima gdje se uglavnom otkriju tijekom građevinskih radova i sličnog, traju unedogled.

"Kada se 2010. godine gradio objekt za uzgoj svinja na lokalitetu Volarski breg, sjeverno od Virja, obustavljeni su radovi, a mi smo u idućih sedam dana istražili površinu od 630 četvornih metara", pohvalio se Robert Čimin.

Kad je u Koprivnici župa lani mijenjala pod u crkvi Sv. Nikole, znajući da je ispod srednjovjekovna crkva i groblje, koje se nešto sporije istražuje, ugovorili su 15 radnih dana za arheološke radove, ali su ih na kraju sve završili za 12 dana.

Uskoro dolazi na red i izložba u Koprivnici.

"Uz blagdan sv. Nikole, 5. prosinca, planiramo izložbu u crkvi. Sva naša istraživanja završe izložbom, jer ključno je da se izložba dogodi odmah, a lokalna je zajednica

željna znati što se otkrilo. Neke se "velike znanosti" oko pronađenog materijala mogu kasnije istraživati. No, osnovne se informacije mogu odmah dati, tako građani znaju da nije bilo uzalud čekati da radovi završe, a i oni koji su možda financirali radove pobliže se upoznaju u kakvom su otkriću sudjelovali", smatra arheolog.

Izložbe arheoloških otkrića organiziraju uglavnom uz poznate lokalne manifesta-

cije koje već privlače veći broj posjetitelja. Recimo u povodu dana općine Podravske Sesvete, općine koja je financirala radove dvije godine na dvama kasnosrednjovjekovnim selima u okolici. Arheolozi su im ove godine postavili izložbu koja je bila dobro posjećena.

"U sedam godina postavili smo 10-ak arheoloških izložbi. Prije svake je prethodio plan istraživanja lokaliteta, iskopavanje, analiza pronađenog, konzervatorski radovi na većini pronađenih nalaza, muzeološka koncepcija izložbe i tek završno sama izložba", objašnjava on.

Nada se da će uskoro početi i zaštitna istraživanja u Mekišu na nasipu u vlasništvu Hrvatskih voda. Riječ je o srednjovjekovnom selu koje je funkcioniralo od ranog do kasnog srednjeg vijeka, do upada Osmanlija. Od nalaza prednjače ulomci keramičkog posuda različitih dimenzija i tipova. Riječ je o lokalitetu koji se do sada nije istraživao.

Arheolog Čimin trenutno se bavi i istraživanjima nekadašnje utvrde Gorbonok u Klostru Podravskom, na kojem radi posljednje dvije godine. Riječ je o kaštelu koji je u 16. stoljeću bio vlasništvo Franje Tahija i koju su Osmanlije osvojili 1552. godine. "Gorbonok im je bilo polazište za osvajanje Đurđevca, Virja i Koprivnice, što im nije pošlo za rukom. Taj je kaštel bio najzapadnija točka koju su ovdje osvojili", objašnjava arheolog i dodaje da Franjo Tahi u kasnije srušenoj utvrdi vjerojatno nije nikada stanovao.

MUZEJSKI KVART Spomenimo da su trenutno u Koprivnici i bližjoj okolici tri "svježije" diplomirana arheologa i još 12-13 studenata koji mu pomažu pri iskopavanju.

"Kad sam upisivao studij arheologije 2001. nije bilo nikoga s ovih prostora, prvi studenti pojavili su se oko 2006., a veći upis bilježi se u posljednjih 4-5 godina. Možda je i moj rad mali doprinos tome", smije se Čimin.

Jedan od njegovih snova jest ostvarenje projekt Muzejskog kvarta u Koprivnici, koji bi obuhvatio gradske bedeme, Trg dr. Leandera Brozovića, zgrade Muzeja i Malančeca te neposrednu okolicu. I rekonstruirana srednjovjekovna drvena cesta odlično bi se uklopila. Drvena cesta vjerojatno bi bila pješačka zona i zasigurno bi postala vrhunska turistička atrakcija.

Za kraj pitamo 33-godišnjeg arheologa što mu znači tetovaža koju nosi na vratu.

"To je galski bodež", kaže Robert Čimin. I nastavlja uz osmijeh: "Poznata antička skulptura Umirući Gal u vrijeme mog studiranja stajala je na faksu pred knjižnicom odsjeka, a kako Gal drži bodež na zemlji, tu sam pronašao dodatnu simboliku mog budućeg zanimanja. Potom sam bodežu dodao i ružu kao mali dodir romantike".

Svaki veći arheološki nalaz u Koprivnici je praćen izložbom na kojoj se lokalno stanovništvo upoznaje s "vijestima iz prošlosti"